

ΤΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΑΝΑΡΓΥΡΟΥ ΚΟΥΤΣΙΛΙΕΡΗ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΜΑΝΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

Πολύπλευρο και πολύ σημαντικό είναι τὸ συνολικὸ συγγραφικὸ ἔργο τοῦ ἀειμνήστου Ἀναργύρου Κουτσίλιερη, Ἐπιτίμου Ἐπόπτου Μέσης Ἐκπαιδύσεως καὶ Ἀντιπροέδρου τῆς Ἐταιρείας Ἑλλήνων Φιλολόγων.

Οἱ πραγματεῖες του, δημοσιευμένες σὲ ἐπιστημονικὰ περιοδικά, καθὼς καὶ οἱ μελέτες του σὲ αὐτοτελῆ βιβλία, καλύπτουν πολλοὺς κλάδους τῆς φιλολογικῆς ἐπιστήμης: τὴν Ἱστορία, τὴν Λαογραφία, τὴν Γλωσσολογία, τὴν Ὀνοματολογία (εἰδικώτερο κλάδο τῆς Γλωσσολογίας) κ.τ.λ. Ὅλα σχεδὸν τὰ ἔργα του ἀναφέρονται στὴν Μάνη, γενέθλιο τόπο του. Ἔχουν ὅμως εὐρύτερη ἐπιστημονικὴ ἐμβέλεια, διότι πλουτίζουν τοὺς ἀντιστοιχοὺς κλάδους τῆς Φιλολογίας μὲ πρωτογενῆ ὑλικὰ καθὼς καὶ μὲ ἐπὶ μέρους ἐπιστημονικὰ συμπεράσματα ἔγκυρα καὶ ἀρκοῦντως τεκμηριωμένα.

Στὴν παρούσα εἰσήγηση θὰ παρουσιάσουμε συνοπτικὰ τὸ συγγραφικὸ του ἔργο στὸν τομέα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας. Πρόκειται γιὰ πραγματεῖες ἀναφερόμενες σὲ γλωσσικὰ φαινόμενα τοῦ ἰδιώματος τῆς Μάνης (φωνητικὴ, μορφολογία), σὲ ζητήματα ὀνοματολογικὰ (τοπωνύμια, οἰκογενειακὰ ὀνόματα) καὶ σὲ γενικώτερα θέματα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας. Σημαντικὲς εἶναι καὶ πέντε βιβλιοκρισίεις του, ἐπίσης γιὰ μελέτες ἢ βιβλία μὲ θέματα γλωσσικοῦ περιεχομένου. Γιὰ λόγους οἰκονομίας χρόνου θὰ παρουσιάσουμε συνοπτικὰ τὸ περιεχόμενον μερικῶν μόνο πραγματειῶν του ἀπὸ κάθε κατηγορία. Πιστεύομε ὅτι εἶναι οἱ πιὸ ἀντιπροσωπευτικῆς. Ἀποκαλύπτουν ἀνάγλυφα

τόσο τὴν μέθοδο ποὺ χρησιμοποιεῖ στὸ συγγραφικὸ ἔργο του ὅσο καὶ τὰ εἰδικώτερα ἐπιστημονικά του ἐνδιαφέροντα. Θὰ παραθέσομε ἐπίσης λίγα στοιχεῖα γιὰ μίαν βιβλιοκρισίαν του. Γιὰ τὰ ὑπόλοιπα θὰ δώσομε τοὺς τίτλους τῶν πραγματειῶν του κατὰ χρονολογικὴ σειρὰ δημοσιεύσεως καὶ κατὰ κατηγορίαν. Οἱ περισσότερες ἔχουν δημοσιευθῆ στὸν ΠΛΑΤΩΝΑ, τὸ περιοδικὸ τῆς Ἑταιρείας Ἑλλήνων Φιλολόγων, μίαν στὸ *Λεξικογραφικὸν Δελτίον* τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ δύο σὲ αὐτοτελῆ βιβλία.

Ἀρχίζομε μὲ τοὺς τίτλους τῶν γλωσσικῶν πραγματειῶν του:

Α) ΚΥΡΙΩΣ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ

- 1) *Συμβολὴ εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ Σολωμοῦ*, Ἀθῆναι 1967 (διδασκαρική διατριβή)
- 2) «Περὶ τῆς σημασίας τοῦ παρὰ Θουκυδίδη ἐπιθέτου *Λιμηρά*», ΠΛΑΤΩΝ 8 (1956) 180-186,
- 3) «Ἡ καταγωγὴ τοῦ *Ταιναρίου* ἰδιώματος ἐκ τῆς φωνητικῆς τεκμηριουμένη»: ΠΛΑΤΩΝ 13 (1961) 78-107,
- 4) «Ἐπιστάσεις ἐπὶ τῆς φωνητικῆς καὶ μορφολογίας τοῦ *Ταιναρίου* ἰδιώματος»: ΠΛΑΤΩΝ 14 (1962) 321-349,
- 5) «Ἡ Ἐπένθεσις εἰς τὸ ἰδίωμα τῆς Μάνης»: *Λεξικογρ. Δελτίον* τῆς Ἀκαδ. Ἀθηνῶν 9 (1963) 67-76,
- 6) *Στοιχεῖα Γλωσσολογίας*. Παραδόσεις στὸ Δ.Μ.Ε. τοῦ Ἐπόπου Μέσης Ἐκπαιδεύσεως Ἀναργύρου Κουτσιλιέρη, Ἀθῆναι 1980 καὶ
- 7) «Περὶ τοῦ πολυχρήστου -ΛΩ- τῶν *Μανιατῶν*»: ΠΛΑΤΩΝ 46 (1994) 124-128. Πραγματεῦται τὴν ἰδιότυπην χρῆσιν τοῦ τύπου ΛΩ<λέω<λέγω στὴν *μανιάτικη φράση*: «*τί κάνεις λῶ*»=*λέω*, θέλω νὰ πῶ (δηλ. λειτουργεῖ ὡς ἐπεξήγησις, προβλ ἀνάλογη τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς «*προσέκρουσα ἀνθρώπῳ πονηρῷ, Ἄνδροτίωνα λέγω*» = ἐπεξήγησις). Ἐνῶ στίς φράσεις π.χ. «*λῶ πατέρα*», «*λῶ πατριώτη*» τὸ «*λῶ*», κατὰ τὸν συγγραφέα, λειτουργεῖ στὸν λόγο ὡς *ἐπίθετο*=«*καλὲ πατέρα*», «*καλὲ πατριώτη*».

Β) ΟΝΟΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ

- 1) «*Παραταινάρια ἀρχαιοπινῆ καὶ βυζαντινὰ τοπωνύμια*»: ΠΛΑΤΩΝ 10 (1958) 240-249,
- 2) «*Νίκλης-Νίκλος- Νικλιᾶνοι*»: ΠΛΑΤΩΝ 15 (1963) 243-271 (ιστορικὴ-ὀνοματολογικὴ μελέτη) καὶ
- 3) «*Προσθήκαι εἰς τὰ Παραταινάρια τοπωνύμια*»: ΠΛΑΤΩΝ 18 (1966) 57-102,

Π ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΣ

- 1) «Ι. Θωμόπουλου, Τὰ Τοπωνύμια μας»: ΠΛΑΤΩΝ 8 (1956) 409-410,
- 2) «Π. Δορμπαράκη, Ἑτυμολογικὸν Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης»: ΠΛΑΤΩΝ 15 (1963) 350-352,
- 3) «Γ. Μπαμπινιώτη, Ὅ δια συνθέσεως ὑποκορισμὸς εἰς τὴν Ἑλληνικήν»: ΠΛΑΤΩΝ 21 (1969) 390-392,
- 4) Κων. Λουκά, «Μεθοδικὴ διδασκαλία τῶν Νέων Ἑλληνικῶν», ΠΛΑΤΩΝ 15 (1963) 376-381.

Παρουσιάζομε ἀκολουθῶς συνοπτικὰ τρεῖς πραγματεῖες τοῦ ἀπὸ τῆς *Κυρίως Γλωσσικῆς*, συνοπτικώτερα δύο ἀπὸ τῆς *Ὄνοματολογικῆς* καὶ μία *Βιβλιοκρισία*:

Α) Ἀπὸ τῆς κυρίως Γλωσσικῆς:

1) «Περὶ τῆς σημασίας τοῦ παρὰ Θουκυδίδη ἐπιθέτου *Λιμηρά*».

Πρόκειται γιὰ «μέρος ἐκτενεστέρας περὶ τοῦ Θουκυδίδου ἐργασίας», ὅπως σημειώνει ὁ ἴδιος.

Στὴν ἀρχὴ τῆς πραγματείας τοῦ παραθέτει τὴν ἐτυμολογία καὶ τὴν ἀντίστοιχη σημασία τοῦ ἐπιθέτου *λιμηρός*, ὅπως τὴν ἀναφέρει ὁ Ἀπολλόδωρος: *λιμηρός < λιμενηρός = τόπος μὲ πολλὰ καὶ καλὰ λιμάνια*. Τὴν ἐκδοχὴ αὐτὴ ἀκολουθοῦν μεταγενέστεροι Γραμματικοί, Λεξικογράφοι καὶ Ὄνοματολόγοι.

Ἐπειδὴ ὅμως τὸ τοπωνύμιον *Ἐπίδαυρος Λιμηρά*, ἀναφερόμενο καὶ ἀπὸ τὸν *Θουκυδίδη* (4,56), ἀφορᾷ τὴν ἀντίστοιχη περιοχὴ τῆς Λακωνικῆς καὶ μάλιστα, κατὰ τὸν Κουτσιλιέρη, τὴν περιοχὴ τῆς *Παλαιᾶς* καὶ τῆς *Νέας Μονεμβασίας* ποῦ εἶναι ἀλίμενος, ἐξαιρέσει τοῦ μικροῦ καταφυγίου γιὰ μικρὰ πλοιάρια στὴν *Παλαιὰ Μονεμβασία*, καὶ ὄχι τὴν *Ἀργολικὴ* Ἐπίδαυρο, ποῦ εἶναι εὐλίμενος καὶ μὲ ἀξιόλογο ναυτικὸ στὴν ἀρχαιότητα, καθιστοῦν διστακτικὸ τὸν Κουτσιλιέρη νὰ δεχθῆ τὴν ἐτυμολογία τοῦ Ἀπολλοδώρου. Γιὰ τοῦτο ἀξιοποιεῖ στὸ σημεῖο αὐτὸ χρήσιμες πληροφορίες ἀπὸ τὴν *Σούδα*, ὅπου ἀναφέρεται: «*Λιμηρὰ ἀπὸ Μεθώνης ἐν Ἐπιδάυρῳ τῇ Λιμηρᾷ προσσχών. Ἄντι τοῦ πενιχρά./ Λιμηράν. Λιμώττουσαν. Ἐνθέν τοι καὶ λιμηρὰν τὴν Ἐπίδαυριαν συκοφαντοῦντες ἐκάλουν*». Καταλήγει δηλ. στὸ *ἐτυμολογικὸ* συμπέρασμα ὅτι τὸ ἐπίθετο *Λιμηρός* παράγεται ἀπὸ τὸ *λιμὸς = φτωχός, ἄσημος*. Συνάγει ἐπίσης τὸ ἀκόλουθο *ιστορικὸ* συμπέρασμα, τὸ ὁποῖο ἐπικυρῶνει τὸ ἐτυμολογικόν: Ὁ Θουκυδίδης χρη-

σιμοποιεί τὸ τοπωνύμιο *Ἐπίδαυρος Λιμηρά*, διότι μὲ αὐτὸ θέλει νὰ δηλώσῃ τὴν φτωχὴ, ἄσημη περιοχὴ τῆς Λακωνικῆς καὶ νὰ τὴν ξεχωρίσῃ ἀπὸ τὴν Ἀργολικὴ Ἐπίδαυρο. Γιὰ τὴν τελευταία δὲν χρησιμοποιεῖ τὸν προσδιορισμὸν *λιμηρά*, ἐπειδὴ ἡ Ἀργολικὴ Ἐπίδαυρος ὑπερεῖχε σὲ πλοῦτο καὶ δόξα ἀπὸ τὴν φτωχὴ, ἄσημη καὶ ἀλίμενο Ἐπίδαυρο Λιμηρὰ τῆς Λακωνικῆς. Στὴν πραγματεία του αὐτὴ ὁ Κουτσιλιέρης δείχνει εὐρεία καὶ ἀσφαλῆ γνώση τῶν ἱστορικῶν καὶ γλωσσικῶν πηγῶν, τὶς ὁποῖες ἀξιοποιεῖ μὲ κριτικὴ σκέψη καὶ καταλήγει σὲ τεκμηριωμένα ἐπιστημονικὰ συμπεράσματα.

2) Ἡ **δεύτερη** ἔχει τίτλο: «Ἡ ἐπένθεσις εἰς τὸ ἰδίωμα τῆς Μάνης» καὶ ἐδημοσιεύθη στὸ *Λεξικογραφικὸν Δελτίον* τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Τοῦτο συνέβη, ἐπειδὴ ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἐζήτησε ἀπὸ τὸν Κουτσιλιέρη νὰ μελετήσῃ τὸ παρατηρούμενο στὸ ἰδίωμα τῆς Μάνης φαινόμενο τῆς ἐπενθέσεως, ἐκτιμώντας τὴν ἐπιστημονικὴ ἐγκυρότητα προηγουμένων συναφῶν μελετῶν του. Στὴν πραγματεία του αὐτὴ ὁ ἀείμνηστος Κουτσιλιέρης σημειώνει ὅτι τὸ φαινόμενο τῆς ἐπενθέσεως ἀπαντᾶται στὰ χωριά τοῦ τ.δ. Λαγίας καὶ τοῦ τ.δ. Μέσσης τῆς Α. καὶ Δ. Μάνης ἀντιστοιχῶς. Ἀφορᾷ τὸν τρόπο ἐκφωνήσεως τοῦ **ἡμιφώνου ι**, ὅταν αὐτὸ εὐρίσκεται μετὰ τὰ σύμφωνα **δ, ρ, θ, τ**. Ἐμφανίζεται κατὰ τὸν συγγραφέα μὲ δύο μορφές: α) ὡς **τελεία**, πλήρης προληπτικὴ ἄρθρωση τοῦ ἡμιφώνου **ι** μετὰ τὸ ὑπάρχον τονισμένο φωνῆν μπροστὰ ἀπὸ τὰ προαναφερθέντα σύμφωνα, π.χ.: τὸ «ἀσπράδια» προφέρεται ἀσπρά'δα, τὸ «ἐβράδιαζε» = ἐβρά'δαζε, τὸ «ἀγάθια» = ἀγά'θια κ.τ.λ., καὶ β) ὡς **μερικῆ**, ὅταν δὲν τονίζεται ἢ πρὶν ἀπὸ τὰ ἴδια σύμφωνα συλλαβῆ, ἀλλὰ ἄλλη. Τότε ἔχομε διάσπαση τοῦ ἡμιφώνου **ι**, τὸ ὁποῖο προφέρεται ὡς κωφὸς φθόγγος **ι**, ἀκουόμενος συγχρόνως στὴν συλλαβὴ ποὺ προηγεῖται καὶ σὲ αὐτὴν ποὺ ἀκολουθεῖ τὰ σύμφωνα αὐτά, π.χ.: τὸ «νὰ ἀραδιάσω» προφέρεται νὰ ἀρα'δ'ιάσου, τὸ «ἀρμαθιά» = ἀρμα'θ'ιά, τὸ «τοῦ βοδιοῦ» = τοῦ βο'δ'οῦ κ.τ.λ. Καὶ σὲ αὐτὴ τὴν πραγματεία του ὁ συγγραφέας, μὲ εὐστοχα παραδείγματα καὶ ἐπιστημονικὴ ἐπιχειρηματολογία, θεμελιώνει σὲ γερῆς βάσεις τὴν ἐπιστημονικὴ ἄποψή του γιὰ τὴν λειτουργία τοῦ φαινομένου τῆς ἐπενθέσεως στὸ ἰδίωμα τῶν προαναφερθεῖσάν περιοχῶν τῆς Μάνης. Παραλλήλως ἀντικρούει ἢ διορθώνει ἀπόψεις ἄλλων μελετητῶν τοῦ ἰδίου γλωσσικοῦ φαινομένου.

3) Ἡ **Τρίτη** γλωσσικὴ ἐργασία τοῦ Κουτσιλιέρη μὲ τὸν τίτλο: *Συμβολὴ εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ Σολωμοῦ* εἶναι ἡ διδακτορικὴ διατρι-

βή του. Για να δείξει τὸν τρόπο καὶ τὴν πηγή τῆς δημιουργίας τῆς γλώσσας τοῦ ἔθνικοῦ μας ποιητοῦ χρησιμοποιεῖ τὴν ἀκόλουθη μεθοδολογικὴ ἀρχή: Ἐρευνᾷ τὴν γλώσσα τοῦ οἰκογενειακοῦ περιβάλλοντος τοῦ ποιητοῦ στὴν Ζάκυνθο μὲ ἐπίκεντρο τὴν μητέρα του Ἀγγελικὴ Νίκη, μανιάντικης καταγωγῆς σύμφωνα μὲ μία ἐκδοχὴ [βλ. Μεσαιωνικὸ Νύκλι = Ἀμύκλες Τεγέας]. Ἐπίσης διερευνᾷ τὴν γλώσσα τοῦ ζακυνθινοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος τοῦ Σολωμοῦ τῶν 10 πρώτων χρόνων τῆς ζωῆς του, πρὶν φύγῃ γιὰ τὴν Ἰταλία. Ἀκολούθως παραθέτει ἱστορικὲς πληροφορίες γιὰ τὶς σπουδὲς καὶ τὶς μελέτες του τόσο στὴν Ἰταλία σχετικὲς μὲ τὴν ἑλληνικὴ γλώσσα ὅσο καὶ στὴν Ζάκυνθο, στὴν ὁποῖαν ἐπέστρεψε ὕστερα ἀπὸ 10 χρόνια. Εἶναι γνωστὸν ὅτι μετὰ τὴν ἐπιστροφὴ του στὴν Ζάκυνθο ἐδέχθη μεγάλη βοήθεια γιὰ τὴν καλύτερη κατάρτισή του στὴν ἑλληνικὴ γλώσσα ἀπὸ τὸν Σπ. Τρικούπη. Σύμφωνα μὲ τὸν Κουτσιλιέρη ὁ προφορικὸς λόγος, ἡ λαλομένη γλώσσα ἀπὸ τὸ οἰκογενειακὸ καὶ κοινωνικὸ περιβάλλον τοῦ Σολωμοῦ στὴν γενέτειρά του ἄσκησε ἀποφασιστικὴ ἐπιρροή στὴν διαμόρφωση τοῦ γλωσσικοῦ ποιητικοῦ ὄργανου του καὶ ἀπετέλεσε τὴν ὑπόδομή του. Ἐσυμπληρώθη ἀσφαλῶς αὐτὸ καὶ ἐνισχύθη καὶ ἀπὸ τὶς προσωπικὲς μελέτες ποῦ ἐπραγματοποίησε ὁ ποιητὴς ὅπως: τοῦ Ἐρωτοκρίτου, τῶν Δημοτικῶν Τραγουδιῶν, τοῦ Ὀμήρου καθὼς καὶ ἄλλων ἔργων τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γραμματείας. Τὸ τελευταῖο ἀπέδειξε ὁ καθηγητὴς Τωμαδάκης μὲ τὶς γνωστὲς μελέτες του γιὰ τὸν Σολωμὸ καὶ τὸ ἔργο του. Ὁ ἴδιος μάλιστα μελετητὴς ἀναφέρει καὶ τὸ ἔξις χαρακτηριστικὸ γεγονός: κατὰ τὴν φοίτησή του στὸ Λύκειο τῆς Κρεμῶνας, στὴν Ἰταλία, ὁ Σολωμὸς ἐδιδάχθη Ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ ἀπὸ τὸν Ἰταλὸ Ἑλληνιστὴ Bernardo Belini. Ὁ Belini ὡμολόγησε πὼς ἔμαθε ν' ἀναγινώσκῃ τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ κείμενα μὲ τὴν νεοελληνικὴ προφορά τους ἀπὸ τὸν νεαρὸ Ζακύνθιο μαθητὴ του. Ὁ ἴδιος ὡς τότε φαίνεται ὅτι ἐγνωρίζε καὶ ἐχρησιμοποιοῦσε μόνο τὴν Ἑρασμακὴ προφορά. Ὅλες λοιπὸν οἱ προαναφερθεῖσες διεργασίες (μαθητεία τοῦ Σολωμοῦ στὴν Ἰταλία, ἡ βοήθεια-διδασχὴ του ἀπὸ τὸν Σπ. Τρικούπη στὴν Ζάκυνθο, οἱ προσωπικὲς μελέτες τοῦ ἰδίου τοῦ ποιητοῦ) συνέβαλαν στὴν διαμόρφωση τοῦ πλουσίου γλωσσικοῦ ὄργανου του. **Ὁ Κουτσιλιέρης ὁμως πιστεύει** ὅτι τὰ πρῶτα, **τὰ βασικὰ σπέρματα** αὐτοῦ τοῦ γλωσσικοῦ ὄργανου ἦταν ὁ **προφορικὸς λόγος** τῆς ἀπλοῦκῆς μητέρας του Ἀγγελικῆς Νίκη, λαϊκῆς, μανιάντικης καταγωγῆς. Αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ λό-

γος πού ἐξηγεί τὴν συγγένεια ἀνάμεσα στὸ Μανιάτικο γλωσσικὸ ἰδίωμα καὶ στὴν γλῶσσα τοῦ Σολωμοῦ, τὴν ὁποίαν διαπιστώνει ὁ Κουτσιλιέρης στὴν διδακτορικὴ του διατριβή, προσάγοντας ἄφθονα καὶ ἔγκυρα σχετικὰ παραδείγματα πού τὴν θεμελιώνουν.

Β) Οἱ Ὀνοματολογικὲς μελέτες του: «Παραταινάρια ἀρχαιοπινῆ καὶ βυζαντινὰ τοπωνύμια» καὶ «Προσθήκαι εἰς τὰ παραταινάρια τοπωνύμια», ἔχουν δημοσιευθῆ στὸν ΠΛΑΤΩΝΑ. Καὶ στὶς δύο ὁ ἐγκρατὴς αὐτὸς φιλόλογος ἀξιοποιεῖ μὲ εὐστροφία τὴν ὑπάρχουσα σχετικὴ βιβλιογραφία, τὸ πλούσιο γλωσσικὸ ὕλικὸ πού εἶχε συλλέξει ἐπὶ τόπου ὁ ἴδιος καθὼς καὶ τὴν προσωπικὴ του πλατεῖα καὶ βαθεῖα γνώση τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας στὴν διαχρονικὴ τῆς μορφῆ καὶ στὴν διαδοχικὴ τῆς ἐξέλιξη. Αὐτὸς ὁ ἐπιστημονικὸς ὀπλισμὸς τοῦ παρέχει τὴν δυνατότητα νὰ δίνη εὐστοχεῖς καὶ πρωτότυπες ἐτυμολογικὲς καὶ ἱστορικὲς ἀπαντήσεις σχετικὲς μὲ τὰ τοπωνύμια πού ἐξετάζει στὶς πραγματεῖες του αὐτέες.

Γ) Ἀπὸ τὶς βιβλιοκρισίες του θὰ ἀναφερθοῦμε μόνο σὲ αὐτὴν πού ἀφορᾷ τὸ ἔργο: **Κων. Λουκά, Μεθοδικὴ διδασκαλία τῶν Ν. Ἑλληνικῶν.** Σὲ αὐτὴν παρουσιάζει μὲ συνοπτικὸ καὶ πολὺ περιεκτικὸ τρόπο τὸ περιεχόμενον ὄλων τῶν ἐνοτήτων τοῦ ἔργου. Σημειώνει τὸν σημαντικὸ ρόλο τῆς διδασκαλίας τῶν Νέων Ἑλληνικῶν γενικὰ στὸ μέγα θέμα τῆς ἀγωγῆς τῶν νέων. Ἐπισημαίνει ἐπίσης μὲ ἰσχυρὰ τεκμήρια τὴν σημασίαν πού ἔχει ἡ κατάλληλη διδασκαλία τῶν κεμμένων τῆς Νέας Ἑλληνικῆς Λογοτεχνίας γιὰ τὴν αἰσθητικὴ καλλιέργεια καθὼς καὶ γιὰ τὴν πληρέστερη γλωσσικὴ κατάρτιση τῶν μαθητῶν. Εἶναι γνωστὴ ἄλλωστε ἡ διαρκὴς ἐπιστημονικὴ καὶ παιδαγωγικὴ ἔγνοια τοῦ Κουτσιλιέρη γιὰ τὴν ἐπαρκῆ ἑλληνομάθεια τῆς νεολαίας τῆς πατρίδος μας. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἀποτυπώνεται ἀνάγλυφα στὶς ἐκτενεῖς καὶ ἐμπεριστατωμένες παρατηρήσεις του ἐπὶ τῶν ἀπόψεων πού διατυπώνει ὁ Κων. Λουκάς στὸ κρινόμενον ἔργο του ἀναφορικὰ μὲ τὴν καταλληλότερη μέθοδο διδασκαλίας τῆς νεοελληνικῆς γλώσσας στὸ πλαίσιο τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῶν Νέων Ἑλληνικῶν στὶς δύο πρῶτες τάξεις τοῦ (ἐξεταξίου) Γυμνασίου. Ὁ Κουτσιλιέρης πιστεύει ὅτι γιὰ τὴν ἐρμηνείαν γλωσσικῶν φαινομένων τῆς νέας ἑλληνικῆς ὁ διδάσκων πρέπει νὰ καταφεύγῃ στὴν βοήθεια τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς, στὶς ρίζες δηλ. τῆς γλώσσας μας. Γιὰ τὴν βαθύτερη δὲ διείσδυση τῶν μαθητῶν αὐτῶν στὸ πνεῦμα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας δια-

χρονικά πρέπει να γίνη «όταν θα ἔχη πραγματοποιηθῆ σχετική ἔξοικειώσις τῶν μαθητῶν πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν».

Τελειώνομε συνοψίζοντας:

Ἀπὸ τὸ σύνολον τῶν πραγματειῶν τοῦ ἀειμνήστου Ἀναργύρου Κουτσιλιέρη στὸν τομέα τῆς γλώσσας ὁ μελετητὴς αὐτῶν μπορεῖ ἀβίαστα νὰ συναγάγῃ συμπεράσματα γιὰ τὴν εὐρυμάθεια, τὴν ἑλληνομάθεια καὶ τὴν διαχρονικὴν κειμενογνωσίαν τοῦ ἀνδρὸς καθὼς καὶ γιὰ τὴν βαθεῖα γενικὴ γνώση του στὸν εὐρὺ χῶρον τῆς Φιλολογικῆς Ἐπιστήμης. Ἡ χρῆσις ὀρθῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου, ἡ ἀξιοποίησις τῶν ἱστορικῶν καὶ γλωσσικῶν πηγῶν καθὼς καὶ τῆς σχετικῆς βιβλιογραφίας ἀναδεικνύουν τὸν Κουτσιλιέρη σὲ ἔγκριτο φιλόλογο, σπουδαῖο θεράποντα τῆς Γλωσσικῆς Ἐπιστήμης, πολῦτιμο ὁδηγὸν γιὰ ὄσους ἐπιθυμοῦν νὰ ἀσχοληθοῦν σήμερα γενικὰ μὲ γλωσσικὰς καὶ κυρίως μὲ ὀνοματολογικὰς μελέτας.

Γιὰ τοὺς συντοπίτες του ὅμως Μανιάτες εἰδικώτερα, τὸ γλωσσικὸ ἐπιστημονικὸ ἔργον τοῦ Κουτσιλιέρη (μαζὶ μὲ τὸ ὑπόλοιπον ἱστορικὸν, λαογραφικὸν κ.τ.λ.) ἀποτελεῖ τρόπον τινὰ ἓνα εὐλαβικὸν θυμίαμα στὸν πόνον καὶ στὴν δίψαν τους νὰ γνωρίσουν σὲ βάθος καὶ σὲ πλάτος ὅλες τὶς πτυχὰς τῆς τοπικῆς τους ἱστορίας, τοῦ μανιάτικου λαϊκοῦ βίου καὶ τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος τῆς Μάνης. Ὅπως ἔδειξε ὁ συμπατριώτης τους Ἀνάργυρος Κουτσιλιέρης, ἔγκριτος ἐπιστήμων, αὐτὸ ἔχει τὶς ρίζας του στὴν ἀκένωτη δεξαμενὴ τῆς πολύφρονος γλωσσικῆς παραδόσεως τοῦ ἔθνους μας. Ἐκτός ὅμως ἀπὸ τὴν προσπάθειαν γιαιρειᾶς αὐτοῦ τοῦ πνευματικοῦ πόνου τῶν συμπατριωτῶν του ὁ Ἀνάργυρος Κουτσιλιέρης συνέβαλε σημαντικὰ μὲ τὸ ἔργον του καὶ στὴν προαγωγὴν τῶν κλάδων τῆς Φιλολογικῆς ἐπιστήμης ποῦ μὲ τόσο γόνιμον τρόπο ἐκαλλιέργησε καὶ μὲ θαυμαστὸ ζῆλον ὑπὲρῆρθε σὲ ὅλη τὴν ζωὴν του.